

Beleid Internationale samenwerking 2009 - 2012

1. Inleiding

De maatschappij is in toenemende mate aan verandering onderhevig. Door de globalisering van onze samenleving wordt het waterschap steeds vaker geconfronteerd met rampen, watersnoden e.d. die wereldwijd plaatsvinden. Onze regelgeving op watergebied komt in toenemende mate in Europees verband tot stand, bijv. de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarmee nemen ook de behoefte en de noodzaak voor internationale kennisuitwisseling toe. Via Europese subsidieregelingen worden deze vormen van samenwerking expliciet gestimuleerd. Het waterschap is ook betrokken geraakt bij de ondersteuning van het oplossen van water-gerelateerde problemen in ontwikkelingslanden. Onderdeel hiervan is de mogelijkheid om door opleiding en training van plaatselijke beleidsmakers en technici ervaring en kennis op te bouwen, waardoor de geleverde inzet ook daadwerkelijk beklijft.

De Verenigde Naties hebben in 2000 de zogenaamde millenniumdoelstellingen geformuleerd. Doelstelling 7 gaat over het ter beschikking hebben van schoon drinkwater en zorg te dragen voor goede sanitaire voorzieningen om water gerelateerde ziekten in ontwikkelingslanden te voorkomen. De VN hebben deze doelstellingen als volgt geformuleerd:

Ontwikkelingsdoel 7: Halveren van het percentage mensen in ontwikkelingslanden dat geen duurzame toegang heeft tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen”.

Het kabinet heeft in 2007 een conferentie op Schokland in de Noordoostpolder belegd, waarbij betrokken partijen zich hebben gecommitteerd om hun bijdrage te leveren aan het volbrengen van deze Millennium Doelstellingen (MDG = Millennium Development Goals). De Unie van Waterschappen heeft namens de waterschappen het z.g. “Akkoord van Schokland” (ook wel het WASH (Water, Sanitaire voorzieningen en Hygiëne) akkoord genoemd) ondertekend. Overeengekomen is, dat de waterschappen zich voor internationale samenwerking zullen inzetten en daarvoor publiek geld kunnen gebruiken. De belangrijkste zinsneden uit dit document luiden:

“Het Nederlandse kabinet en de Nederlandse watersector verenigd in het Nederlands Water partnership, verbinden zich tot samenwerking ten behoeve van millennium ontwikkelingsdoel 7: Halveren van het percentage mensen in ontwikkelingslanden dat geen duurzame toegang heeft tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen”. In hoofdstuk II, “Overwegingen/ Achtergrond” is verwoord dat “...tussen de waterbedrijven en waterschappen bestaat in toenemende mate aandacht voor samenwerking waar het gaat om internationale inzet. Ook de bereidheid onder consumenten om een bijdrage te leveren neemt toe.” Overeengekomen is, dat partijen onder andere de volgende stappen zullen ondernemen. Onder “IV. Afspraken” is verwoord:

“i Dit akkoord op programmatische wijze tot uitvoering te brengen en daarbij efficiënt gebruik te maken van de kennis van betrokken partijen op zodanige wijze dat het intrinsieke karakter van partijen of partijgroepen wordt gerespecteerd;

ii intern en extern middelen en capaciteit ter beschikking te stellen voor het tot uitvoering brengen van dit akkoord en binnen het akkoord beoogde doelen.”

iv Zich actief in te zetten voor het vergroten van de politieke ruimte voor publieke organisaties in Nederland om hun expertise en ervaring in te zetten voor de realisatie van de MDG 7, target 10 en 11."

De volledige tekst treft u aan in bijlage 1.1.

Daarnaast heeft de Unie van Waterschappen in haar visie "Water Wegen" een perspectief geschetst voor het waterschap over 10 jaar. Hierin is opgenomen: "Waterschappen zijn internationaal actief. Het waterschap van de toekomst kent de weg in het internationale speelveld".

Het kabinet heeft in het najaar van 2007 haar watervisie vastgesteld ("Nederland veroveren voor de toekomst"). In deze watervisie is gekozen voor vijf thema's waarin de speerpunten van het waterbeleid zijn opgenomen. Eén van de thema's is "Nederland helpt met waterkennis wereldwijd. Het kabinet wil een grotere bijdrage leveren het oplossen van problemen rondom water. Bovendien kan Nederland in andere landen kennis opdoen die in ons land goed te gebruiken is.

In dit document wordt:

- het gevoerde beleid geëvalueerd;
- de vraag behandeld of een waterschap "over de grens" mag werken;
- de speerpunten en het doel van internationale samenwerking geformuleerd;
- de randvoorwaarden voor internationale samenwerking aangegeven;
- welke consequenties dit voor de organisatie heeft.

2. Evaluatie gevoerd beleid 2004-2007

De praktijk:

Tot nu toe is de aandacht voor internationale samenwerking op ad hoc basis gebeurd. Het lag aan het initiatief en de belangstelling van individuele medewerkers of aan activiteiten werd meegedaan. De samenwerking met Unesco-IHE is tot stand gekomen door een toevallige ontmoeting in 2000 van medewerkers van beide organisaties. Via de gemeente Nieuwegein is het waterschap betrokken geraakt bij het Europese project Urban water (Interreg III programma). Het project in Nicaragua heeft gestalte gekregen, omdat Titus Visser het initiatief genomen heeft om aan een identificatie missie deel te nemen met het waterschap De Dommel. Hierdoor is dit project gestart.

Het waterschap is lid van de commissie CINTER en WINTER van de Unie van Waterschappen. Omdat tot nu toe teveel activiteiten op een ad hoc basis gebeuren is het van belang, dat het waterschap zich op een gestructureerde wijze inzet voor Internationale Samenwerking, in Europa en daarbuiten.

Ervaringen

De opgedane ervaringen zijn zeer positief. Door onze betrokkenheid bij het dossierteam bij de Europese commissie zijn wij goed op de hoogte van de ontwikkelingen in Europa op het gebied van de regelgeving. Het "Urban Water project" was een project waar het waterschap indirect bij was betrokken. Het heeft onze medewerkers de mogelijkheid gegeven om in het buitenland te zien op welke wijze stedelijke waterproblemen worden opgelost. De medewerkers die betrokken zijn bij het project in Matagalpa kunnen hun kennis en kunde met lokale mensen delen, waardoor concrete verbeteringen tot stand komen. Het geeft hen een bredere blik en het motiveert hen in het dagelijkse werk. De winst was de mogelijkheid om kennis te delen. De medewerkers zijn gemotiveerd wat erin resulteert, dat veel werk ook in de vrije uren wordt verzet. De betrokkenheid van het waterschap bij internationale samenwerking heeft erin geresulteerd, dat de betrokkenheid bij Internationale Samenwerking een extra dimensie aan het werk geeft. Het waterschap wordt daarmee een aantrekkelijke werkgever.

3. Waterschappen en werken buiten de beheergrenzen.

In de CINTER vergadering van februari 2006 is onder agendapunt 4 naar aanleiding van een beleidsdocument gediscussieerd of het rechtmatig is om als waterschap buiten de beheergrens te werken. Het verslag van dit vergaderpunt is onder bijlage 1.2 bijgevoegd. Naar aanleiding van deze discussie is het document aangepast en daarmee door CINTER vastgesteld (zie notulen). Dit document "Waterschappen en werken binnen de Nederlandse watersector" (bijlage 1.3) is ter kennisname bij WINTER ingebracht. De aanbeveling is, dat waterschappen bij buitenlandse projecten betrokken kunnen zijn, indien deze zijn ingekaderd in het verlengde van de eigen taken zoals kennis ontwikkeling, faciliteren van Nederlandse marktpartijen in het buitenland, maar ook als solidariteit in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Professor Van Hall is van mening, dat gezien de maatschappelijke ontwikkelingen een percentage van 0,2 % van de totale begroting alleszins verdedigbaar is. Dit document gaat uit van deze uitgangspunten.

4. Speerpunten Internationale Samenwerking

Het waterschap kiest in de internationale samenwerking voor de volgende speerpunten:

- Europa
- Internationale kennisontwikkeling
- Internationale solidariteit

Europa

De Europese Unie is van toenemend belang voor het waterbeheer in Nederland. De Europese beleidsontwikkeling werkt door in het decentrale waterbeheer. Enkele voorbeelden zijn de Europese Kaderrichtlijn water, de Zwemwaterrichtlijn, het Europees Hoogwaterinitiatief etc. Niet alleen Nederland heeft met deze regelgeving te maken, andere Europese landen moeten ook aan deze richtlijnen voldoen. De Nederlandse kennis kan met landen worden gedeeld die nog niet zo ver zijn. Centraal bij internationale samenwerking staat kennisontwikkeling en –uitwisseling. Kennisvermeerdering op het gebied van technologie, nieuwe concepten voor institutionele ontwikkeling en implementatie van de KRW zijn slechts enkele voorbeelden. In samenwerkingsrelaties is er een evenwicht tussen kennis brengen en kennis halen.

In het verleden is in samenwerking met Grontmij een samenwerking met Estland over de implementatie van de Kaderrichtlijn water tot stand gekomen. Andere waterschappen zijn actief op het gebied van waterkwaliteit en sanitatie in Oost Europa. Internationale Samenwerking houdt nadrukkelijk kennisuitwisseling en uitvoering van projecten in de minder bedeelde lidstaten van de Europese Unie in.

Daarnaast kunnen vanuit de Europese Unie subsidies worden verkregen in het kader van vernieuwing op het gebied van waterbeheer. In het verleden heeft het waterschap subsidie verkregen voor een pilot voor het heliofytenfilter in de Vinex Leidsche Rijn en meegewerkt aan het project Urban Water van de gemeente Nieuwegein. Voorwaarde van de subsidiegever is, dat deze projecten samen met instituten uit andere Europese landen worden uitgevoerd. De mogelijkheden voor dergelijke projecten in de toekomst worden onderzocht.

Internationale kennisontwikkeling

Twee medewerkers van ons waterschap maken deel uit van het z.g. "dossierteam prioritaire stoffen". Dit team ondersteunt de lobby van de Unie van Waterschappen en de VEWIN om de Europese regelgeving te beïnvloeden. In de afgelopen periode heeft de discussie gespeeld rond mengzones bij riooloverstorten. Deze inzet van menskracht is belangrijk omdat de Europese regelgeving een invloed heeft op het beleid van ons waterschap.

Het waterschap is lid van het Netherlands Water Partnership (NWP). Deze organisatie richt zich op het "vermarkten" van de Nederlandse kennis op watergebied. Door deze organisatie

kan mogelijk kennis worden gedeeld. Wij zijn lid van het "International Water Association". Dit is een internationale vereniging waar medewerkers van ons waterschap deel uitmaken van internationale werkgroepen op een specifiek vakgebied. Naast het opdoen en delen van vakkennis is het voor het waterschap van belang deel van kennisnetwerken uit te maken. Het waterschap is betrokken bij de advisering van de herstelwerkzaamheden van de waterkeringen bij New Orleans in de Verenigde Staten van Amerika. In dit project wordt met andere Nederlandse overheidsorganisaties en particuliere partijen samengewerkt waardoor een breed kennisnetwerk ontstaat die potentie voor win-win situaties hebben.

Het doel van het waterschap om aan internationale samenwerking mee te werken is om door internationale kennis uitwisseling ook inspiratie en nieuwe gezichtspunten op te doen voor het waterbeheer. Door de betrokkenheid bij de waterschaps lobby in Brussel kan het te maken Europese waterbeleid worden beïnvloed.

Internationale solidariteit

Het speelveld van internationale solidariteit is mondiaal. Het raakt het kennismotief, het solidariteitsmotief en de bijdrage aan de gezamenlijke ambities van de Nederlandse watersector. De inzet van het waterschap richt zich op de overdracht van specifieke kennis en middelen gebaseerd op de waterschapstaken en een collega-collega benadering passend binnen de taakopvatting van het waterschap. Door het beschikbaar stellen van kennis en ervaring wil het waterschap bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van een stad of regio. De expertise van het waterschap vormt de basis om mee te werken aan het oplossen van het mondiale probleem zoals is verwoord in Millennium Doelstelling 7, "Halveren van het percentage mensen in ontwikkelingslanden dat geen duurzame toegang heeft tot schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen." Naast deze doelstelling kan het waterschap een bijdrage leveren aan het verbeteren van het stroomgebiedbeheer, afvalwaterzuivering, het opzetten van een doelmatige beheer- en onderhoudsorganisatie e.d.. Het project in Nicaragua is voor een periode van drie jaar aangegaan (2007-2010). In dit project wordt veel ervaring opgedaan. In en rond Matagalpa zijn meerdere water gerelateerde problemen, die om een oplossing vragen. Het project wordt na drie jaar geëvalueerd. Bij een positief eindresultaat kan de opgedane ervaring in een vervolgproject benut worden. Op deze manier kan er een duurzame relatie ontstaan waardoor de geboden hulp in de samenleving kan inbedden.

De nood is groot, het waterschap richt zich op het lenigen van de nood van de allerarmsten van deze wereld. De bijdrage van het waterschap moet de kwaliteit van het leven van de doelgroep verbeteren en ervoor zorgdragen dat deze verbetering ook duurzaam is. Met andere woorden, indien de leefsituatie verbeterd is, moet een solide beheer- en onderhoudsstructuur zijn opgezet, zodat de gerealiseerde verbeteringen ook beklijven.

Voor wat betreft de internationale solidariteit motiveert het onze medewerkers om zich voor de minder bedeelde medemens in te zetten en daarmee een extra motivatie voor het werken bij het waterschap te geven, daarmee wordt het waterschap een aantrekkelijke werkgever. Alleen al de uitdaging om de eigen werkzaamheden voor zeer diverse doelgroepen uiteen te zetten en te motiveren zal tot een verscherping van de eigen gedachtevorming leiden. Ook het organiseren en uitvoeren van deze activiteiten, die veelal een wat onvoorspelbaar karakter hebben, zal leiden tot een toename van improviserend vermogen en flexibiliteit.

Het waterschap wil de expertise van haar personeel delen met leefgemeenschappen die die kennis niet hebben. Hierdoor staat daar de kwaliteit van leven onder druk vanwege de verspreiding van ziekten en de beperkte gezondheidszorg. Het zorg dragen voor schoon water is in Europa de grootse stap vooruit geweest in het beteugelen van epidemieën. Het waterschap wil op deze wijze een bijdrage leveren aan het terugdringen van water gerelateerde ziekten en daarmee de levensverwachting van velen verhogen.

5. Randvoorwaarden

Vanzelfsprekend gaat het in dit kader alleen om activiteiten die betrekking hebben op het taakveld van het waterschap. Naast de voorwaarde dat invulling moet worden gegeven aan bovenstaande doelstellingen worden de volgende criteria gehanteerd bij de afweging of een activiteit wordt ondernomen:

- De voorkeur gaat uit naar langduriger samenwerkingsvormen
De ervaring leert dat de meerwaarde van internationale samenwerking pas na enige tijd ontstaat. Als gevolg van verschillen in fysieke omstandigheden, de maatschappelijke context en niet te vergeten de cultuur is een bepaalde “gewenningsperiode” noodzakelijk om diverse vormen van samenwerking zijn vruchten te laten afwerpen. Daarom gaat de voorkeur uit naar langduriger samenwerkingsvormen waardoor de geïnvesteerde tijd een optimaal resultaat oplevert.
- Waar mogelijk samenwerking zoeken met andere organisaties
Mede op basis van hetgeen onder het voorgaande punt is aangegeven ligt het voor de hand om te bezien of er een combinatie kan worden gevonden met een –bestaande– samenwerking tussen andere overheden zoals gemeenten of de provincie Utrecht. Indien kennisuitwisseling op het gebied van het waterbeheer wordt gekoppeld aan kennisuitwisseling op aanpalende terreinen zoals ruimtelijk beleid of de institutionele context dan zal de meerwaarde daarvan toenemen. Ook samenwerking met andere organisaties zoals NGO's (Niet Gouvernemente Organisations) en het bedrijfsleven kunnen een belangrijke meerwaarde opleveren.
- In beginsel geen trekkersrol voor het waterschap
Internationale samenwerking vormt geen “core-business” van het waterschap. Het waterschap zal dan ook niet snel als trekker van een samenwerkingsproject optreden tenzij daar goede gronden voor zijn. Indien bijvoorbeeld de te boeken winst overduidelijk kan worden aangetoond en er geen andere partij is die deze rol wenst te vervullen dan kan hierin afwijkend worden besloten.
- Training van medewerkers van lokale organisaties is van belang
Gelet op het streven naar kennisuitwisseling en duurzaamheid is het wenselijk dat medewerkers van de lokale organisaties (de zg counterparts) als onderdeel van de inzet worden getraind.
- Het waterschap levert personele inzet
Het waterschap neemt, samen met andere organisaties, deel aan internationale projecten. De inzet van het waterschap is voornamelijk op het gebied van personele inzet. Investerings die nodig zijn om het project te doen slagen zullen door andere partners/bronnen moeten worden ingebracht.
- Geen concurrentie met ingenieursbureaus
De inzet van het waterschap richt zich op de specifieke kennis van het waterschap zoals beheer, onderhoud, waterzuivering en institutionele kennis. Er wordt geen concurrentie met ingenieursbureaus aangegaan. Bekeken zal worden of door publiek private samenwerking een meerwaarde aan een project kan worden gegeven.

6. Inbedding in de organisatie

Om aan deze doelstelling uitvoering te kunnen geven dienen in de organisatie de volgende de volgende verantwoordelijkheden, menskracht en financiën te worden vrijgemaakt.

1. Verantwoordelijkheden

In de organisatie dient de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit beleid bij een directeur te worden belegd. Hij draagt er zorg voor, dat voldoende menskracht en financiën voor dit beleid worden vrijgemaakt, en dat voor het contact met verschillende organisaties (zoals I.H.E., Aqua for all e.d.) een medewerker wordt aangewezen.

2. Financiële consequenties

In de voorjaarsnota 2009 en de begroting 2010 dient een doelstelling, personele inzet en een budget te worden opgenomen. De Unie van Waterschappen is van mening, dat ca. 0,2 % van het totale budget voor internationale solidariteit verdedigbaar is (bijlage 1.3). Dit betekent een bedrag van ca. € 180.000. Hiervan is ca. € 130.000 bestemd voor maximaal 1500 uur aan personele inzet. Het overige exploitatiebudget is bedoeld voor de financiering van een IHE student, het maken van Engelstalig voorlichtingsmateriaal, het ontvangen van buitenlandse gasten, het bezoeken van bijeenkomsten waaruit contacten kunnen voortvloeien etc. Dit is ook bedoeld om in de projecten trainingen te kunnen geven en, zo nodig, een counterpart een specifieke opleiding te kunnen geven. Daarnaast om waterschapseigen investeringen in projecten te kunnen doen zoals bv. software om meetgegevens te kunnen vastleggen.

7. Conclusie

De maatschappij verandert. Door de globalisering van onze samenleving wordt het waterschap steeds vaker geconfronteerd met o.a. de Europese regelgeving en wereldwijde nood ten aanzien van water gerelateerde problemen. Het waterschap heeft specifieke kennis op het gebied van organisatie, waterbeheer en zuiveringsbeheer in huis om een bescheiden bijdrage aan de oplossing van water gerelateerde problemen te geven. De regering en de Unie van Waterschappen leggen een steeds grotere nadruk op de publieke betrokkenheid van Nederland bij internationale samenwerking in het kader van “maatschappelijk verantwoord ondernemen”. Tegelijkertijd is er een discussie gaande in hoeverre publieke organisaties, zoals het waterschap, een deel van zijn belasting inkomsten aan projecten in de derde wereld mag besteden. De huidige opvatting is, dat dit, onder strikte voorwaarden, maatschappelijk verantwoord is.